

UN PASSEIG PER LA XÀBIA DE PEPA GUARDIOLA

**Innovació docent i iniciació a la investigació
en educació lingüística i literària**

AUTORES:

MARTA CASANOVAS, IRENE FERNÁNDEZ, NÚRIA SASTRE I IRIS NADAL

PROFESSOR:

ALEXANDRE BATALLER CATALÀ

ÍNDIX

1. CONTEXTUALITZACIÓ DE LA PROPOSTA	2
2. OBJECTIUS	3
3. ASPECTES DEL CURRÍCULUM RELACIONATS AMB LA PROPOSTA: 3	
a. Continguts	3
b. Criteris d'avaluació	4
c. Estàndards d'aprenentatge.....	5
d. Competències clau	6
4. RUTA LITERÀRIA: <i>LA MEMÒRIA DE LES ONES</i>	7
a. Descripció	7
b. Temporalització	7
c. Recorregut ruta literària.....	8
5. SEQÜÈNCIA ACTIVITATS	11
a. Abans d'eixir	11
b. Durant la ruta literària	13
c. Activitats després de la ruta	14
6. CONCLUSIÓ.....	15
7. BIBLIOGRAFIA	16
8. ANNEXOS	17
<i>FRAGMENTS DE L'OBRA</i>	17
<i>EL NOSTRE CLUB DE LES PEDRES PINTADES</i>	22
<i>REUNIÓ AMB L'AUTORA DE L'OBRA PEPA GUARDIOLA</i>	23
<i>TRÍPTIC DE LA RUTA LITERÀRIA</i>	24

1. CONTEXTUALITZACIÓ DE LA PROPOSTA

Aquesta ruta literària se centra en una proposta didàctica de La memòria de les ones de Pepa Guardiola. L'obra està contextualitzada a Xàbia, un poble costaner de la Marina Alta. Amb la ruta tractarem de descobrir els escenaris que recorren les protagonistes de l'obra, a partir d'una selecció d'espais i fragments d'aquesta. Concretament, es tracta d'una seqüència didàctica amb dos vessants: d'una banda, treballarem aspectes relacionats amb la narrativa i la creació de textos, és a dir, l'educació literària i, d'altra banda, l'elaboració d'una ruta literària, a partir de la qual els alumnes seran capaços de conèixer de primera mà els espais per on es descriu l'obra.

Els destinataris de l'activitat són els alumnes de quart de l'ESO de l'IES Pedreguer, ja que el currículum d'aquest curs contempla la literatura contemporània i, a més, es dona visibilitat a una escriptora de la zona. També permet als alumnes connectar i identificar-se amb la realitat del context històric, geogràfic i social. L'IES Pedreguer és un institut amb un baix percentatge d'alumnes d'altres nacionalitats, la gran majoria són adolescents de la comarca. Això fa que la llengua d'ús i vehicular siga el valencià i, per tant, és interessant treballar una obra que s'emmarca en el poble veí de Xàbia.

Però, per què l'interés de treballar aquesta lectura, i en el context de la Marina Alta? Doncs bé, nosaltres considerem què, és necessària una educació que contemple la dimensió patrimonial del paisatge, així afavorint el sentit de la localització, l'adquisició del concepte del temps històric i el desenvolupament de vincles positius de l'alumnat amb el món que els envolta.

Tant la lectura com l'eixida es durien a terme al llarg de la segona avaluació, cap al mes de març, ja que el marge per a treballar l'obra i el context és més ampli. El conjunt de la seqüència abraçaria quatre sessions en total: les dues primeres sessions serien introductòries; la tercera sessió correspondria a la ruta i, la darrera, es dedicaria a fer l'esbós del treball d'avaluació.

A continuació plantejarem de manera detallada i ordenada aspectes rellevants per a la realització de la seqüència d'activitats, els objectius de la ruta, els sabers i criteris d'avaluació que treballarem. Detallarem en tots els casos els conceptes extrets del currículum vigents i específics, aquells que considerem idonis per a fer possible el desenvolupament d'aquesta.

Finalment, és interessant aquesta proposta de ruta literària, ja que, segons (Bataller, 2013) la proposta de fer classe fora de l'aula, les rutes i els viatges literaris, són propostes que obrin les portes de l'aula al món exterior, a la llengua i literatura catalanes des del més proper al més llunyà.

2. OBJECTIUS

Quant als objectius específics que pretenem desenvolupar amb l'execució de la seqüència d'activitats i de l'eixida per realitzar la ruta literària hem establert els següents:

- ≈ Desenvolupar la creativitat a l'hora de la creació de textos mitjançant l'escriptura creativa
- ≈ Donar a conèixer el llegat de l'autora posant la literatura i el paisatge al servei del lector
- ≈ Conèixer i llegir fragments de l'obra
- ≈ Elaborar una creació artística basada en les característiques d'una novel·la
- ≈ Redescobrir l'essència de Xàbia com a poble de pescadors, perquè no es perda
- ≈ Posar en valor una escriptora valenciana i la seua obra
- ≈ Apropar la novel·la al seu context real i immediat

3. ASPECTES DEL CURRÍCULUM RELACIONATS AMB LA PROPOSTA:

Aquesta seqüència didàctica es basa en el marc legal present a la *Llei Orgànica 3/2020, del 29 de desembre, d'Educació* (LOMLOE), per la qual es modifica la *Llei Orgànica 3/2006, de 3 de maig* (LOE). Alhora, a nivell autonòmic pel que fa als continguts, criteris i estàndards d'aprenentatge, farem referència al *DECRET 107/2022, de 5 d'agost, del Consell, pel qual s'estableix l'ordenació i el currículum d'Educació Secundària Obligatòria* a la Comunitat Valenciana.

a. Continguts

Per seleccionar els continguts que volem desenvolupar amb la nostra proposta, farem referència als sabers bàsics establerts per la LOMLOE, i concretats al currículum d'Educació Secundària Obligatòria determinats pel *Decret 107/2022, de 5 d'agost, del Consell, pel qual s'estableix l'ordenació i el currículum d'Educació Secundària Obligatòria* a la Comunitat Valenciana.

SABERS BÀSICS	
Bloc 2: Estratègies Comunicatives	
2.4. Comunicació i interacció oral	<ul style="list-style-type: none"> ≈ Valoració de la forma i el contingut del text ≈ Estratègies d'escolta activa, assertivitat i resolució dialogada dels conflictes, tenint en compte la perspectiva de gènere
2.5. Comprensió escrita	<ul style="list-style-type: none"> ≈ Estratègies de comprensió abans de la lectura: coneixements previs, objectius de lectura, hipòtesis per mitjà d'informació paratextual, tipologia, gènere i estructura del text. ≈ Estratègies de comprensió durant la lectura: coherència interna del text, inferències, sentits figurats i significats no explícits. ≈ Estratègies de comprensió després de la lectura: tema, tesi, idea principal, arguments, intenció de l'autor i organització del contingut.
2.6. Expressió escrita i multimodal	<ul style="list-style-type: none"> ≈ Estratègies del procés d'escriptura i multimodal: planificació, textualització, revisió i correcció. ≈ Presentació cuidada de les produccions escrites
Bloc 3: Lectura i literatura	
3.1. Hàbit lector	<ul style="list-style-type: none"> ≈ Expressió de l'experiència lectora i de diferents formes d'apropiació i recreació dels textos llegits.
3.2. Literatura	<ul style="list-style-type: none"> ≈ Estratègies de construcció compartida de la interpretació de les obres. Converses literàries. ≈ Estratègies d'utilització d'informació sociohistòrica, cultural i artística bàsica per a construir la interpretació de les obres literàries. ≈ Planificació i creació de textos a partir de l'apropiació de les convencions del llenguatge literari i en referència a models donats (imitació, transformació, continuació).

b. Criteris d'avaluació

Analitzats i explicats els continguts que treballarem durant el desenvolupament de la nostra seqüència didàctica, a continuació desenvoluparem els criteris d'avaluació d'aquesta, emmarcada en la normativa legal del decret que estableix el currículum a la Comunitat Valenciana, fent referència a les competències que tractarem de transmetre al nostre alumnat.

Comprensió Oral i Multimodal	<p>2.1. Escoltar de manera activa, interpretar i valorar, de manera autònoma, textos orals i multimodals de gèneres, tipologies i registres diferents, propis de l'àmbit personal, social educatiu i professional, reflexionant sobre el contingut i la forma, i avaluant-ne la qualitat i fiabilitat, així com la idoneïtat del canal utilitzat.</p> <p>2.3. Extraure i interpretar informació (explícita i implícita) dels textos orals i multimodals, dels elements no verbals i dels elements prosòdics, així com identificar incongruències entre text i elements no verbals, i valorar de manera crítica i raonada els continguts, el propòsit del text i la intenció de l'emissor.</p>
-------------------------------------	---

Comprensió Escrita i Multimodal	3.2. Aplicar, de manera autònoma, tot tipus d'estratègies per a comprendre el sentit global i la informació específica, distingir les idees principals de les secundàries, obtenir informació literal, interpretar informació explícita i implícita i valorar de manera raonada i crítica els continguts, el propòsit de diferents textos i la intenció de l'emissor.
Expressió Escrita i Multimodal	5.1. Produir, de manera autònoma, textos escrits i multimodals complexos de gèneres discursius de l'àmbit personal, social, educatiu i professional que responguen a la situació comunicativa amb adequació, coherència, cohesió i correcció. 5.4. Planificar, textualitzar, revisar i editar, de manera autònoma, durant el procés d'escriptura, utilitzant les estratègies necessàries de manera precisa.
Competència Literària	9.2. Interpretar la informació rellevant de les obres literàries, de manera autònoma, i aportar conclusions amb reflexió i visió crítica. 9.5. Crear textos literaris (relats breus, dramatitzacions, poemes, cançons) aplicant els recursos literaris adequats a cada gènere, de manera autònoma.

c. Estàndards d'aprenentatge

Bloc I Comunicació oral: Parlar i escoltar	1.2. Anticipa idees i infereix dades de l'emissor i del contingut del text analitzant fonts de procedència no verbal; reté informació rellevant i extreu informacions concretes. 1.3. Observa i analitza les intervencions particulars de cada participant en un debat, col·loqui o conversa espontània tenint en compte el to emprat, el llenguatge utilitzat, el contingut i el grau de respecte envers les opinions dels altres. 1.6. Realitza intervencions no planificades dins l'aula, analitzant i comparant les similituds i diferències entre discursos formals i discursos espontanis; incorpora progressivament paraules pròpies del nivell formal de la llengua a les seues pràctiques orals; pronuncia amb correcció i claredat, modulant i adaptant el missatge a la finalitat de la pràctica oral. 1.7. Participa activament als debats escolars, respectant les regles d'intervenció, interacció i cortesia que els regulen, utilitzant un llenguatge no discriminatori.
Bloc II Comunicació escrita: llegir i escriure	2.1. Fa connexions entre un text i el seu context, integrant-lo i avaluant-lo críticament i realitzant-hi hipòtesis. 2.2. Reconeix i expressa el tema, les idees principals, l'estructura i la intenció comunicativa de textos escrits propis de l'àmbit personal, acadèmic, social i laboral i de relacions amb organitzacions, identificant la tipologia textual (narració, exposició...) seleccionada, l'organització del contingut i el format utilitzat. 2.3. Elabora la interpretació pròpia sobre el significat d'un text; respecta les opinions dels altres. 2.5. Aplica tècniques diverses per planificar els escrits: esquemes, arbres, mapes conceptuals, etc.; redacta esborranys d'escriptura. 2.6. Redacta amb claredat i correcció textos narratius, descriptius, instructius, expositius i argumentatius adequant-se als trets propis de la tipologia seleccionada; utilitza diferents i variats organitzadors textuais als seus escrits.
Bloc III Coneixement de la llengua	3.7. Revisa els seus discursos orals i escrits aplicant correctament les normes ortogràfiques i gramaticals reconeixent-ne el valor social per obtenir una comunicació eficient.

Bloc IV Educació Literària	<p>4.1. Llegeix i comprèn amb un grau creixent d'interès i autonomia obres literàries properes als gustos i les aficions; valora alguna de les obres de lectura lliure, resumint-ne el contingut, explicant-ne els aspectes que més li han cridat l'atenció i el que la lectura li ha aportat com a experiència personal; desenvolupa progressivament el seu propi criteri estètic perseguint com a única finalitat el plaer per a la lectura.</p> <p>4.4. Expressa la relació que hi ha entre el contingut de l'obra, la intenció de l'autor i el context i la pervivència de temes i formes emetent judicis personals raonats.</p> <p>4.5. Redacta textos personals d'intenció literària a partir de models donats, seguint les convencions del gènere i amb intenció lúdica i creativa</p>
---	--

d. Competències clau

Amb aquesta ruta literària pretenem desenvolupar les competències clau establertes al currículum, tot i que incidirem en les següents:

<u>Competència en comunicació lingüística</u> 	<p>Treballarem la competència lingüística mitjançant activitats d'oralitat i d'expressió, intercanviant opinions amb la resta de companys i de les lectures, preguntes, creació en grup, entre d'altres.</p> <p>Implica que els estudiants arriben a entendre la diversitat del llenguatge, amb els seus diferents estils i registres. Són elements fonamentals la capacitat d'expressar-se oralment i per escrit de manera apropiada i ajustada al context, i l'habilitat per a comprendre textos complexos.</p>
<u>Competència d'Aprendre a Aprendre</u> 	<p>Desenvoluparem l'habilitat per a iniciar, organitzar i persistir en l'aprenentatge, coneixent els mateixos processos cognitius. Aquesta competència es concreta en una metacognició per part de l'alumne sobre què sap i el que desconeix, el coneixement del context de cada matèria així com de les tasques que se li demanen, i el coneixement de les estratègies disponibles per a afrontar aquestes tasques. En aquest sentit, la capacitat d'autoavaluació juga un paper important, com el juga també el fet que els alumnes i les alumnes se senten protagonistes del seu propi aprenentatge.</p>
<u>Sentit de la Iniciativa i l'Esperit Emprenedor</u> 	<p>Per tal de desenvolupar aquesta competència, l'alumnat haurà de formar part de la creació pròpia d'un projecte narratiu, per això haurà d'adoptar decisions, ser autònom, creatiu, i despertar eixa iniciativa per l'escriptura creativa.</p> <p>Amb aquesta competència pretenem que l'alumnat tinga iniciativa per realitzar diferents projectes, com la redacció d'una narració breu, i prendre decisions sobre la seua elaboració.</p>

4. RUTA LITERÀRIA: LA MEMÒRIA DE LES ONES

a. Descripció

La nostra proposta de ruta literària que té per títol *La memòria de les ones* consisteix a realitzar una ruta per la població de Xàbia amb un total de cinc parades, on desenvoluparem diferents activitats d'animació lectora al voltant de l'obra de l'escriptora local Pepa Guardiola.

La ruta es durà a terme durant el tercer trimestre, en concret al mes de maig, per així poder gaudir de l'eixida a la primavera, amb el bon temps, ja que el desenvolupament de la mateixa es realitzarà per complet a l'aire lliure.

Ens endinsarem en la lectura de l'obra durant tot el tercer trimestre, però dedicarem un total de **8** sessions. La ruta literària per Xàbia es realitzarà a una jornada escolar completa, aproximadament de cinc hores.

En el transcurs de la ruta comptaríem amb la presència de l'autora Pepa Guardiola, que formarà part del desenvolupament de les diferents activitats. Com que l'alumnat estarà desenvolupant el projecte final, que en els següents apartats detallarem, podran enregistrar amb els seus dispositius mòbils fotografies, vídeos, realitzar preguntes a l'autora, per poder nodrir el seu treball.

A més a més, durant la ruta hauran de prendre notes sobre l'experiència, i posteriorment, a l'aula, farem una tertúlia literària en què posarem en comú les vivències a l'eixida, reflexions que vulguen destacar i un debat.

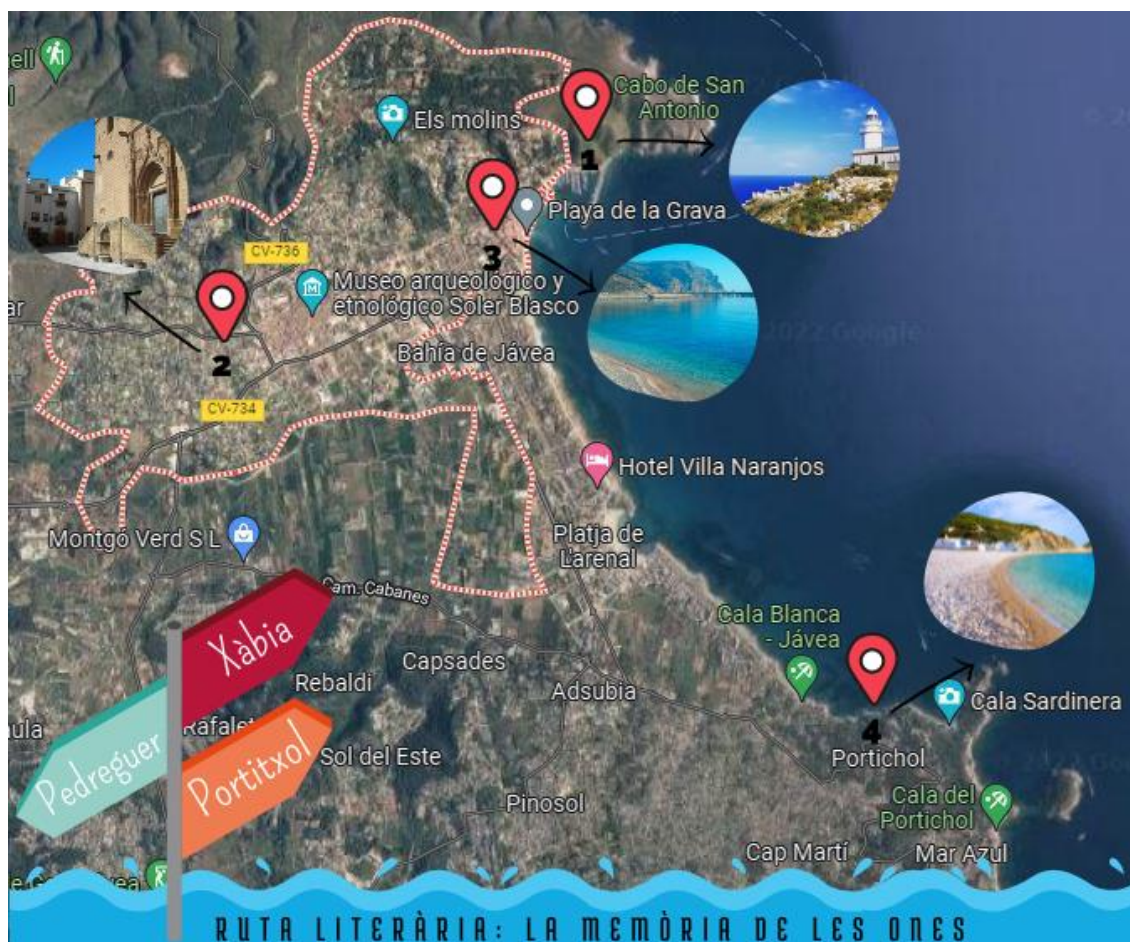
b. Temporalització

HORA	LLOC	ACTIVITAT
8:00	IES Pedreguer	Reunió amb l'alumnat i eixida de l'autobús
9:00	Cap de Sant Antoni	Lectura de fragments
10:00	Nucli històric Xàbia	Lectura de fragments
11:30	Platja de Grava	Lectura de fragments
12:30	Cala del Portitxol	Lectura de fragments + TERTÚLIA
13:30	Tornada a l'IES	Comiat

c. Recorregut ruta literària

En aquesta ruta literària està previst visitar diferents llocs literaris del municipi de Xàbia. Els llocs literaris estan distribuïts per diferents zones de la població, a les quals accedirem amb l'autobús que recull els participants a l'IES Pedreguer. Així, l'itinerari està dividit en quatre zones i segueix el següent ordre:

1. Cap de Sant Antoni:

El cap de Sant Antoni és una part del massís del Montgó que arriba fins a la mar formant un penya-segat. En la novel·la, i també en la ruta literària, el cap de Sant Antoni té una gran rellevància paisatgística i simbòlica. El far situat al cap és la casa de la família Làphala en la novel·la, i és des d'allí on les protagonistes tiraran pedres pintades a la mar amb desitjos escrits.

Al llarg del llibre apareixen en el relat les vistes del cap, el cim del Montgó i l'extensa plana que els uneix. A més a més, des d'aquesta ubicació s'aprecien les vistes de tot el municipi on podem reconèixer els diferents nuclis de població (el nucli històric, les Duanes de la Mar o el Port, i l'Arenal, principal focus turístic del municipi), espais on es desenvolupa el relat. Podem aprofitar la vista panoràmica per a fer una explicació de les diferents zones o nuclis de població que visitarem durant la ruta, que podem acompanyar d'una reflexió al voltant de la seua formació, característiques, i quin paper ha tingut el turisme massiu en el seu desenvolupament.

2. Nucli històric:

El nucli històric de Xàbia té origen al segle XIV i és el nucli de població principal del municipi. En la novel·la destaquen l'aparició de la plaça Major, la plaça de Baix, la plaça de l'Església, el carrer Major, el mercat i l'església de Sant Bertomeu. Són llocs que existeixen en la Xàbia actual i que es visitaran durant la ruta.

En canvi, hi ha altres espais importants en el relat que són inexistents o no identificables, almenys sense l'ajuda de l'autora, però que podem ubicar en el nucli històric i que cal mencionar en passar per aquest punt de l'itinerari: el casalici dels Martí, la casa de la tieta Leandra, la casa de l'àvia Encarna i la notaria d'Ovidi Martí.

3. Platja de Grava:

La platja de La Grava està situada en el nucli urbà de Duanes de la Mar, el segon nucli de població tradicional del municipi. És en aquesta platja on la protagonista i les seues amigues acostumen a anar a prendre el sol i banyar-se. Des d'ací podem apreciar la pedra blanca de la platja, la mar blava i transparent, el moll del port de Xàbia i la llotja.

Al costat hi ha la desembocadura del riu Gorgos, que separa la platja de La Grava de la costa rocallosa del Muntanyar. En un agradable i curt passeig per la costa podem arribar al Primer i el Segon Muntanyar.

Des del Segon Muntanyar podem veure l'Arenal, un nou nucli de població que s'hi va afegir a causa del desenvolupament turístic vora la platja de l'Arenal, zona que hui representa el principal focus turístic del municipi.

4. Cala del Portitxol:

La Cala de la Barraca o Cala del Portitxol és una cala de grava i roca situada entre el Cap Prim i el Cap Negre. El capítol 16 està dedicat a narrar com Laureana, la protagonista, va a la cala i rememora quan anava a passar-hi el dia sencer de menudeta: “recorda com de menuda, d’estiu, venia els dissabtes al capvespre a gaudir un dia sencer de la tempura marina.

Llavors no hi havia sòl artificial negre ni vehicles per arribar-hi.” (p.133)

Enfront de la cala hi ha l’illa del Portitxol, d’uns 300 metres i de gran interès botànic i arqueològic. La protagonista fixa els ulls en cadascun dels elements que conformen el paisatge del Portitxol, explicant en detall la terra blanca de les parets de l’illa, els reflexos blavencs de l’aigua de la mar, els banyistes, les barraques de pescadors, i l’olor de paella amb brou de peix.

5. SEQÜÈNCIA ACTIVITATS

ACTIVITAT	DISTRIBUCIÓ	DURADA	MATERIAL	LLOC
AP0	Grup classe	1 sessió	Llibre	Aula
AP1	Grup classe	1 sessió	Projector	Aula
AP2	Grup classe	1 sessió	Targetes	Aula
AP3	Grups de treball	2'5 sessions	Lliure	Aula
AR1	Grup classe	25 minuts	Fragments text	Aula
RUTA	Grup classe	1 jornada	Lliure	Xàbia
AA1	Grups de treball	1 sessió	Lliure	Aula
AA2	Grups de treball	1 sessió	Lliure	Aula

a. Abans d'eixir

ACTIVITAT 0: *Iniciem la lectura...*

Aquesta activitat es portarà a terme unes dues setmanes abans de començar el projecte. L'activitat consistirà en mostrar als alumnes el llibre per parlar de les seues opinions prèvies a la lectura. Així, comentarem tant el títol com la portada, els preguntarem què els evoca i debatrem sobre de què creuen que tractarà i què hi ocorrerà. Aquesta activitat es pot dur a terme en els últims deu minuts d'una sessió qualsevol de l'assignatura.

A més, durant eixes dues setmanes prèvies a començar les activitats al voltant del llibre, dedicarem una sessió per setmana a comentar la lectura, en els últims 15 minuts de classe, i així anar guiant l'evolució de la lectura del nostre alumnat. Comentarem els capítols en gran grup i aclarirem els dubtes que els puguen sorgir a partir de la lectura.

AP1: *Redescobrim Xàbia*

La primera activitat de preparació, que tindrà lloc a la primera la sessió, servirà per introduir la novel·la i les activitats posteriors. En primer lloc, mostrarem imatges antigues de Xàbia per demanar als alumnes si les reconeixen per, tot seguit, mostrar fotos actuals dels mateixos llocs i comentar les localitzacions que apareixen a *La memòria de les ones*.

D'altra banda, presentarem l'autora de l'obra, Pepa Guardiola: qui és, quin ha sigut el seu recorregut per la literatura, què és el que diu ella del llibre... Farem una cerca al voltant de l'escriptora, portarem a l'aula diferents entrevistes que ha realitzat.

AP2: La memòria de les ones

En aquesta segona activitat de preparació pretenem que els alumnes realitzin reflexions crítiques i expressen les seues opinions sobre diversos aspectes pertanyents a l'obra llegida mitjançant unes tertúlies guiades.

La manera en què s'efectuaran serà la següent: el professor, que farà de mediador, escriurà en unes targetes bé el nom d'algun personatge o d'alguna localització, bé alguna situació de la narració. Aquestes targetes es repartiran aleatòriament després entre l'alumnat, que podran expressar les seues idees sobre el tema que els ha tocat i respondre preguntes o interactuar amb la resta dels companys, de manera que aquest procés es pugui repetir amb les altres targetes i tots els alumnes puguin dir la seua. Si algun alumne no intervé el professor li podrà fer alguna pregunta concreta per tal de fer-lo partícip.

AP3: El club de les pedres pintades

La tercera activitat de preparació serà la més llarga, ja que la durem a terme en dues sessions, i consistirà de diverses parts. A la primera dividirem els alumnes en grups, que duraran tot el projecte, i crearem el grup de les pedres pintades, és a dir, els proveirem d'una pedra a cada un perquè la pinten i escriuen el que vulguen, com passa a la novel·la.

En la primera sessió aprofitarem per explicar-los el projecte de ruta literària que volem dur a terme, veient els llocs que es visitaran a Xàbia i quines seran les activitats que es produiran al llarg de les sessions.

Com que el producte final de la ruta són uns microrelats que els alumnes elaboraran en els grups ja formats, serà necessari també fer una explicació del que són i com es realitzen, així com mostrar un exemple a partir d'un capítol de l'obra.

Hem triat el capítol 3, ja que és relativament curt, hi ha diàleg, no és massa complicat pel que fa a la trama i dona molt de joc per a seguir el relat d'una manera o d'una altra. D'aquesta manera, els alumnes tindran ja present la idea d'escriure un microrelat que segueix el llibre i podran aprofitar la ruta per nodrir-lo, tant aquest com el digital que també es realitzarà i que s'explicarà a continuació.

AP4: *Ens n'anem de ruta*

En aquesta part de l'última sessió abans de la realització de la ruta repartirem a l'alumnat per grups textos i una localització, que seran les que després en l'exida treballarem. Cada grup haurà de preparar la lectura dels fragments que els toquen per sorteig en cada localització.

b. Durant la ruta literària

AR1: *Lectura de fragments de l'obra*

Pel que fa a la realització de la ruta literària, la primera activitat plantejada consisteix en la lectura de fragments de l'obra. Cada grup d'alumnes s'encarregarà de llegir un fragment dels diferents fragments escollits per a cadascuna de les quatre zones a visitar.

AR2: *Tertúlia literària amb l'autora*

Després de realitzar les diferents parades de l'itinerari, Pepa Guardiola participarà amb l'alumnat en una tertúlia literària sobre La memòria de les ones. L'objectiu principal és que els alumnes compartisquen amb l'autora quina impressió els ha causat el llibre, les sensacions experimentades durant la ruta i les reflexions a les quals han pogut arribar a partir d'ambdues activitats. Així mateix, els alumnes podran aprofitar la presència de Guardiola per fer preguntes sobre la seua professió, inquietuds, quins són els seus referents, inspiracions, etc.

AR3: *Creació de contingut audiovisual*

Al llarg de l'itinerari l'alumnat podrà enregistrar o fer fotografies dels paisatges, vistes i indrets visitats a la ruta. Aquest contingut audiovisual s'utilitzarà per a acompanyar de manera digital els microrelats que han d'elaborar els diferents grups en les activitats de després de la ruta.

c. Activitats després de la ruta

AA1: *Que serà de...?*

Com bé hem parlat a les activitats de preparació, l'alumnat haurà de crear per equips de treball uns microrelats digitals. En tornar de la ruta dedicarem dues sessions completes per finalitzar el seu projecte.

En aquestes dues sessions el docent actuarà com a guia de l'alumnat, anirà passant pels equips per resoldre dubtes, veure com va el desenvolupament de l'activitat, fer correccions quant a coherència i cohesió del text... En aquestes dues sessions treballarem tant a l'aula, com a l'aula d'informàtica, ja que, hauran de crear una entrada de blog amb la redacció del microrelat digital nodrit amb imatges, vídeos, dibuixos, tot el que se'ls ocorregués extrets de l'eixida.

Duran a terme la creació del nostre propi llibre de recull de relats mitjançant el web de la classe, que anomenarem “microrelats digitals” que podeu trobar fent clic en el següent enllaç: <https://sites.google.com/view/lamemoriadelesones/inici>.

A més, hauran de realitzar una xicoteta representació oral dels textos amb material audiovisual recollit durant la ruta, o amb tot el que se'ls ocórrega. Després, s'avaluaran entre ells les pròpies creacions i farem una tertúlia a mode de tancament de la seqüència d'activitats.

AA2: *Presentació microrelats digitals*

L'activitat d'avaluació número dos tindrà lloc a una sessió on l'alumnat, per equips realitzarà la presentació dels seus respectius microrelats a la resta de companys. Però no només hauran d'estar escoltant la resta, sinó que tindran una rúbrica d'avaluació i hauran d'estar atents i dur a terme comentaris a la presentació oral dels seus companys.

En finalitzar, si dona temps, farem una petita reflexió al voltant dels treballs dels equips, destacant quins són els que més han agradat i per què, que podrien millorar alguns dels equips, i si escau, poden fer modificacions a partir de les aportacions dels companys i del docent.

6. CONCLUSIÓ

Amb aquesta ruta literària, principalment, hem complert els objectius previstos. Hem fomentat la lectura i hem donat visibilització a una autora contemporània valenciana. També ens hem endinsat pels carrers del poble costaner de Xàbia i hem contemplat la seua proximitat amb Pedreguer (l'institut que farà la ruta) i el sentiment d'identitat que comparteixen cap al poble i la cultura, tot i que aquest s'ha vist afectat pel turisme.

Els diferents llocs que els alumnes visitaran en la ruta es troben tots al llibre, cadascun té una història diferent que es descobrirà segons avance la ruta i se seguisquen les activitats previstes. Amb la ruta també veurem la relació que hi ha entre la ficció del llibre i la realitat, ja que molts dels llocs que apareixen al llibre existeixen de veritat però es troben situats a llocs diferents d'on ens mostra l'autora. Els exercicis que realitzaran els alumnes estan dissenyats perquè siguen dinàmics, divertits i creatius amb la finalitat de fomentar la lectura i desenvolupar la seua creativitat. Finalment, com bé diu Pepa Guardiola *la literatura s'ha d'experimentar i viure, i a través d'aquesta trencar els estereotips cap a l'escriptura i la lectura.*

7. BIBLIOGRAFÍA

Bataller Català, A. (2011). Geografies literàries.

Bataller Català, A. (2010). Quan l'activitat docent es trasllada fora de l'aula: rutes i viatges lingüístics i literaris

Cabrera, R. (2020). Una novel·la homenatge a les dones trencadores amb el franquisme (Pepa Guardiola: La memòria de les ones, Balandra edicions, 2017). Aiguadolç, L', (49), 85-90.

Guardiola, P. (2020). Viure la literatura des del feminisme. Aiguadolç, L', (49), 91-96.

8. ANNEXOS

FRAGMENTS DE L'OBRA

≈ **El cap de Sant Antoni.** *Text 1: El cap de Sant Antoni, el far i les pedres pintades (pàgines 28, 29 i 30)*

Per aquells dies, abans d'anar a estiuejar a Vil·la Juliana, les Làphala la convidaren a passar un cap de setmana al far. Llavors, amb la complicitat d'Alexandra i Silvèria, planificà escapar de veres. A mitjanit, amb la llum intermitent com a guia, fugiria per la senda que baixava al port. Les amigues l'escortarien i l'ajudarien a embarcar en un vaixell dels que partien de matinada cap a Eivissa. Les Làphala guardarien el secret del lloc on havia marxat fins que na Marcel·la accedirà a no internar-la. La vesprada abans de posar en pràctica el pla, entaforada a l'habitació de les germanes, va pintar unes pedres amb aquarel·les de Silvèria. Hi va escriure un prec d'auxili: "No vull anar-me'n, ajudeu-me ones de la mar". Després, d'amagat, sense que la veren, llençà les pedres pintades des de la punta més ixent d'un penya-segat. A l'hora de sopar, Ovidi Martí es va presentar al far amb el seu imponent i acabat d'estrenar Citroën Tauró, color roig fosc. Ho havia acordat amb na Marcel·la: el curs següent Laureana es quedaria al poble, però havia de prometre ser la primera de la classe. Amb plors d'alegria assegurà que trauria les millors notes. L'endemà pintà més pedres i les llençà a les ones amb la paraula gràcies, escrita en cada centímetre mineral. Fou el primer gran secret compartir amb Silvèria i Alexandra, convençudes que havien descobert en les pedres pintades lliurades a la mar l'efecte d'un sortilegi que tard o d'hora s'acomplia.

Les tres amigues passaren els primers cursos de batxiller elemental entre classes, jocs, somnis, somriures i caps de setmana d'excursió per la planícia llarga que baixava del penyal del Montgó fins al far. Perderen el compte de les nits desvetlades admirant les giravoltes de la llanterna gegant, de vesprades observant la mar tirada als tres costats del cap com una cabellera blava, de llegir còmics de fades i princeses o les novel·les selectes de la col·lecció Bruguera que els duia el faroner quan viatjava a Alacant; s'atapeïen d'històries inventades sobre els vaixells que creuaven, s'endinsaven per totes les coves repenjades en els penya-segats buscant tresors pirates; es constituïren en La colla de les Tres del Far, a imatge dels personatges d'Enid Blyton, que les tenien captivades; incompliren centenars de vegades la prohibició del cartell, plantat arran d'espadat, i tiraren milers de pedres pintades amb desitjos escrits a les ones que batién sota l'abisme. En una ocasió pensa demanar que sa mare l'acceptara tal com era, però

no pintà la pedra, atemorida que les ones es negaren a dur a terme tan gran repte i la màgia desapareguera.

~ **Nucli històric.** *Text 2: El barri antic del poble: records de la infantesa i canvis en el temps (pàgines 57, 58, 59 i 60)*

Malgrat la facilitat d'accés no s'ha atrevit a pujar al barri antic del poble. La filla li ha promès acompanyar-la quan la seua agenda de treball li deixi unes hores lliures i convidar-la a dinar o sopar a algun dels nous restaurants que s'han obert en les antigues cases de la vila.

Mentre ella trau ànims per a anar-hi i Joana aconsegueix temps per acompanyar-la, s'escapen els dies sense recórrer els carrers per on va donar les primeres passes, i també les últimes abans d'enemistar-se amb tot. Laureana, animada pel record de la tia Leandra, decideix anar-hi.

Es posa ulleres fosques, una pamela de palla i, confonent l'esperit de nativa amb el de turista que va a conèixer espais buits de vivències i farcits de referències prometedores, marxa avinguda amunt amb la llum natural declinant rere les teulades i pintant-li l'iris amb colors pastel.

En arribar al final de la costera, a penes passats els senyorials casalicis noucentistes construïts amb les fortunes del comerç de la pansa, abans d'entrar al barri antic, seu uns instants als bancs de tosca col·locats al costat de la creu que guardava la porta d'entrada del camí de la mar, en la desapareguda muralla que segles arrere tancava la població. [...] Entra a la vila amb la impressió que creua una muralla virtual construïda de records, il·lusions, pensars, confiances, desesperances, estimes, tedis, amistats. En aquell lloc havia nascut i crescut, havia caminat i jugat segura sota la protecció de façanes blanques, portalades de pedra tosca i balconades de ferro. [...]

Pensa en la primera vegada que vingué amb Giacomo, empenyorat a conèixer en viu les belleses que ella li havia mostrat en foto. [...] Laureana esbossa mentalment el somriure de complicitat que compartia amb l'italià quan s'emboïcaven en un projecte nou, i s'endinsa directe a l'antiga plaça, bressol de la vila. Creua per davant les escales del mercat. Es para al redós del campanar i passeja els ulls sobre les parets de l'església per localitzar les senyals dels picapedrers marcats en cada tosca, en trobar-les li ve a la memòria la frase del seu estimat florentí: "D'aquí copiàreu les teues amigues i tu els

vostres conjurs, els pedriapiquers guanyaven sou i passar a la posteritat amb les marques, vosaltres guanyàveu confiança en pintar pedres i llançar-les a les ones”.

Gira la cantonada i contempla la plaça esgolar-se cap avall. Li contà a Giacomo que de jovenalles menjaven pipes i veien passar els xics segudes en els vells canons de ferro, que serviren als avantpassats per a protegir la costa d'incursions pirates i ara descansaven en pau col·locats com a banquetes al costat de la portalada principal de l'església. “Bon final per a unes eines mortíferes, acabar fent de guaridores de primers amors”, respongué ell.

De llavors ençà, la plaça ha sofert alguns canvis que no l'afecten en essència, però sí en presència. L'empedrat mediterrani típic s'ha substituït per unes plaques de granit d'importació. La botigueta on compraven les llepolies és tancada per sempre i l'entrada, una antiga portalada gòtica, s'adorna amb macetes florides en compte de quadrilles de criatures que vénen a saciar la golafreria. Un bar s'ha instal·lat en el bell edifici on havia estat la botiga més principal, centre de subministrament de queviures i lloc on s'escampaven mil contarelles de poble; sota les arcades interiors ja no s'hi troba tota mena de productes des de claus fins a cigrons o calcetins, sinó cagé maquiato, una cervesa sense alcohol, o una amanida Cèsar.

Somriu de bat a bat en comprovar les mudances. S'identifica amb l'ambient, el canvi d'usos de l'espai va parell amb els costums de la dona urbanita en què s'ha convertit. Ara o adés, millor o pitjor, tot s'adequa al temps.

~ La platja de La Grava. Text 3: Les urbanitzacions de la zona del port (pàgina 23)

La casa de Joana, un dúplex modern i confortable, és a una urbanització a mitjan camí entre la carretera que separa el barri antic del poble i el barri del port. Es pot accedir d'un nucli urbà a l'altre en una agradable passejada alhora que es contempla, drecera amunt, com s'apropa el campanar de la vila, o s'admira, drecera avall, com el cel s'aboca a la mar.

Els dies que hi porta instal·lada, Laureana busca distracció en els espais costaners. Va a banyar-se de matí a la platja de grava, a comparar peix a la llotja al capvespre, a sopar en algun dels barets de la costa rocallosa del Muntanyar, o a prendre un gelat al passaiç de l'Arenal, un poc més distant, mentre entreveu durant la tornada com la lluna treu la cara per l'horitzó de la mar i fa surf sobre les ones.

≈ **Text 4: Les vistes al Montgó des de la zona del port de Xàbia (pàgines 38 i 39)**

Dina sola a la naieta de la cuina, oberta al nord, i contempla embadalida el gran penyal del Montgó. Des d'aquella perspectiva la muntanya li ofereix el perfil d'una cara masculina quasi perfecta. Un gegantesc cap que s'aixeca de la terra encisat per contemplar la mar Delerós de tocar-la, estira un braç immens i enfonsa la mà pètria a l'aigua, arran del far de sant Antoni, per passar segles sentint la frescor de les ones. Muntanya capritxosa en les formes sefons des d'on se l'admira, faç semihumana, cap d'elefant, immensa soca d'arbre talat, colós jagut que gronxa la vall endormiscada sobre el seu ventre, acull les cases, cuida els somnis de la població i els fa de jaç i capçal. Les Pedres Pintades li havien donat el títol de "El gran mut" pel silenci immens amb què guaitava els successos bons o dolents de les criatures que hostatjava. Només les llums variables del dia i la nit, del sol o la lluna, i les inclemències volubles de l'oratge l'obligaven a gesticular mudant-li la faç impertorbable a un posat majestuós sota les gravors rogenques de l'albada o les daurades del capvespre, mostrant-lo malenconiós darrere una lleu cortina de pluja en dies humits i grisencs, o enyotadís, ocult en una capa densa de núvols i boira. Laureana i les amigues hi pujaven amb certa freqüència al cim, feien excursions per sendes i barrancades fins a les pedres cremades pel sol que corren com a rius minerals vessant avall, per agafar les pedres més peculiars i pintar-les, eren les que guardaven els conjurs més cobejats.

≈ **Cala del Portitzol o cala de la Barraca . Text 5: Un dia a la cala de la Barraca (pàgines 133, 134 i 135)**

Opta per no tornar a casa Joana, li abelleix baixar a la cala de la Barraca, suar estesa al sol, i netejar-se els porus amb l'aigua turquesa sobre un fons tintat de marró rocallós i verd alguer. Espamplolarà la boirina alcohòlica entre les ones de la mar i els cudols de la platja; potser passege per les sendes que grimpen sobre el talús blanquinós de les faldes muntanyenques que es mullen les vores dins la cala.

Deixa el cotxe al pàraquins obert en l'ampliació de la vella carretera. Camina l'últim tros per l'asfalt endolat, fos en l'ocre clar de la graveta i pròleg de les pedres batudes.

Recorda com de menuda, d'estiu, venia els dissabtes al capvespre a gaudir un dia sencer de la tempura marina. Llavors no hi havia sòl artificial negre ni vehicles per arribar-hi.

Eixia de la vil·la Juliana agafada de la mà de Gregòria, i des de la revolta del Portitxol baixaven pel caminal de terra solta que embrancava amb la carretera del cap de la Nau. L'ama carregava un fardell amb la roba, llençols i tovalles netes, i un cabàs amb els queviures, pa pastat al matí, arròs, verdures, meló, aigua i vi. Ella carregava el salvavides de goma amb coll i cap d'aneguet, una xicoteta bossa de tela amb la muda per a dormir i el banyador de faldeta. Gregòria anava pletòrica, deia que després dels tragins domèstics i de les hores que li absorbia na Juliana aquelles estades arran de mar la recomponien. En arribar, la gran cala les esperava ombrívola, abandonada ja de banyistes i de rajos de sol. Només les ones, tintades amb el blau randat de blanc, i les barraques de pescadors, de sostre pla amb parets pintades de blanc i finestres rematades de blau, enllumenaven la fosca creixent del paisatge. Algun home feinejant per la costa, un parell de dones xarrant o els crits d'unes criatures amagades entre els rocams, posaven el matís humà. Ama i xiqueta pujaven els escalons que conduïen a l'encanyissat d'entrada, i deixaven els embalums sobre el banquet de la barraca on paraven. Abans que la brisa del vespre els llevava la calor de la passejada, anaven a la vorera i es banyaven, peus i cames, una, i el cosset sencer, l'altra. Gregòria agafava pedres rodones, planes, i les llençava com a discs voladors sobre la superfície de l'aigua. Assegurava que si abans d'enfonsar-se els cudols rebotaven tres vegades allò que més desitjava s'acompliria de seguida. Laureana els tirava amb tanta g`racia que feien més de tres bots, però no pensava en cap altre desig que no fora passar la nit a la cala, i això sempre s'acomplia. En cansar-se de fer saltar pedres, sentien fred, es cobrien amb les tovalles i seien sota l'encanyissat contemplant l'horitzó marí. Fixaven els ulls a l'illa, d'enfront de la cala, i entretenien la mirada escalant les parets glevoses de la terra blanca amb reflexos blavencs.

Quan sobre la mar, arriçada pel ventet del crepuscle, apareixia el llaüt de Nicolau, home de Gregòria, s'aplegaven a esperar-lo a la riba. L'ajudaven a nugar la barqueta i a traure la xarxa amb el peix boquejant encara. Sopaven bogamarins, acomiadant els clarors del dia, mullaven el coral roig amb tires de pa esponjós i les xuclaven amb delectança perquè les essències del fons marí vingueren a instal·lar-se'ls a la boca. Els majors banyaven la gola amb el xorro roig d'un barral, i a ella li servien unes gotes de vi que llevava amb cara de complicitat. A l'hora que cel, mar i platja es desfeien en el fosc brillant de la nit, entraven a la barraca, estireven les màrfegues a la llum olorosa del carbur, i jeien a dormir acomboiats pel soroll de les ones.

Diumenge la cala s'animava de gent, banyistes, famílies d'altres barraques que venien a dinar o algun foraster coneixedor de les belleses de la zona. Gregòria preparava una paella saborosa amb brou de peix i el marisc pescat per Nicolau. La flaire marina s'adobava amb olors de fregitel·les i sentors d'humanitat que envaïa el paratge. A migdia baixaven Ovidi i na Marcel·la a banyar-se i menjar l'exquisit arròs.

EL NOSTRE CLUB DE LES PEDRES PINTADES

REUNIÓ AMB L'AUTORA DE L'OBRA PEPA GUARDIOLA

TRÍPTIC DE LA RUTA LITERÀRIA

COMPETÈNCIES CLAU

APRENDRE A APRENDRE

COMUNICACIÓ LINGÜÍSTICA

INICIATIVA I ESPÍRIT EMPRENEDOR

LA MEMÒRIA DE LES ONES

UN PASSEIG PER LA XÀBIA DE PEPA GUÀRDIOLA

Marta Casanova
Jesús Fernández
Sara Nadal
Núria Sureda

PARADES DE LA RUTA LITERÀRIA

11:00 PARADA A ESMORZAR

12:30 CALA DEL PORTITXOL

11:30 PLATJA DE GRAVA

13:30 TORNADA A L'IES

8:00 IES PEDREGUER

9:00 CAP DE SANT ANTONI

10:00 NUCLI HISTÒRIC XÀBIA

Xàbia
Pedreguer
For
Cala de Grava

